

Balneoterapi: Malatya İspendere Şifalı Suyunun Tamamlayıcı Tedavide Kullanımının Turizm Kapsamında İncelenmesi¹

Balneotherapy: Investigation of Malatya İspendere Healing Water Use in Complementary Therapy in the Context of Tourism Industry

Yunus TOPSAKAL*

Öz

Teknolojik gelişmeler, stresli iş ortamları, gıdalardaki bozulmalar ve artan kentleşme beraberinde insanlarda çeşitli ruhsal ve fiziksel hastalıkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bazı durumlarda modern tıp tedavisinin yanı sıra tamamlayıcı tedaviye de ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda ülkemizde de son yıllarda sağlık turizm adı altında kullanılabilecek tamamlayıcı tedavi merkezleri Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Malatya, Denizli gibi destinasyonlarda belirlenmiş ve projeler ile sağlık turizmüne kazandırılmaya başlanmıştır. Bu merkezlerden biri termal alan olarak suyunun kullanımı potansiyelini inceleyerek hem hastaların tamamlayıcı tedavi amaçlı kullanmasını hem de bölge için alternatif bir gelir kaynağı olmasını sağlamaktır. Bu amaçla İspendere şifalı suyunun SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre en önemli zayıf yönün tanıtım ve altyapı eksikliğinin olduğu, güçlü yönün ise şifalı suyun çok çeşitli hastalıklar için tamamlayıcı tedavide kullanılabilir olması söylenebilir. Son olarak bulgular temelinde uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur. Öncelikle şifalı suyun çevresi düzenlenmelidir, tanıtım yapılmalıdır ve uzun süreli tedaviler için konaklama imkanları artırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Balneoterapi, tamamlayıcı tedavi, turizm, İspendere.

Abstract

Technological developments, stressful work environments, deterioration in food and increasing urbanization led to the emergence of various mental and physical diseases in humans. In some cases, modern medical treatment as well as complementary therapy are needed. In this context, complementary treatment centers that can be used under the name of health tourism in our country in recent years have been determined in the destinations such as Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Malatya, Denizli and it started to be given important to health tourism with projects. One of these centers is Malatya İspendere healing water center, which is used as a thermal area for balneotherapy. The aim of the study is to examine the usage potential of İspendere healing water and to make it an alternative source of income for the region. For this purpose, SWOT analysis of İspendere healing water was performed. According to the results, it is possible to say that the most important weakness is the lack of promotion and infrastructure, and the strength is that the healing water can be used as a complementary treatment for a wide range of diseases. Finally, suggestions were made on the basis of the findings. First of all, the environment of healing water should be regulated, promotion should be made and accommodation facilities should be increased for long-term treatments.

Keywords: Balneotherapy, Complementary therapy, tourism, İspendere.

Giriş

Günümüzde yaşanan artan kirlilik, kentleşme, sağlıksız gıdalar gibi nedenlerden dolayı insanlar çok çeşitli hastalıklar ile karşı karşıya kalmaktadır. Sağlık kuruluşlarının bazı durumlarda bazı hastalara memnun edici düzeyde müdahale edememesi veya metalaşan tedavi yöntemleri kullanmasından dolayı insanlar tamamlayıcı tedavilere ihtiyaç duymaya başlamıştır. Bu ihtiyaç ise sağlık hizmeti sağlayanları, turizm işletmeleri, tatil yerleri ve belediyelerin artan eğilim talebini karşılamak için tamamlayıcı tedavi ürün ve hizmetleri geliştirmesine yol açmıştır.

Medikal Turizm Raporuna (2017) göre, yapılan ankete katılanların % 69'u sağlık amaçlı yurtdışına seyahat etmek istediğini belirtmiştir. Dünya genelinde sağlık turizmi hareketliliğe bakılacak olunursa Çin'in sağlık turizmi seyahat pazarı, 2015 yılında Güneydoğu

¹ Bu makale 19. Ulusal Turizm Kongresinde sunulan bildirinn genişletilmiş halidir.

* Dr, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği, topsakal.yunus@gmail.com

Asya, ABD ve Avrupa'da sağlık hizmeti arayan tahmini 500.000 hastayla birlikte büyümeye devam etmektedir (Medikal Turizm Raporu, 2017). Macaristan, Avrupa'da yıllık 1.8 milyona yakın sağlık turisti seyahat destinasyonlarından biridir fakat bunların çoğu dış bakımı için seyahat eden günlük ziyaretçilerdir. Tayland ise 1.5 milyondan fazla sağlık turistine ev sahipliği yapmaktadır (Ruggeri vd., 2015). Meksika, genel olarak Arizona, Teksas ve Kaliforniya'dan gelen yaklaşık 1 milyon sağlık turisti ile dünyada lider sağlık turizmi destinasyonlarından biridir (Patients Beyond Borders, 2012). Türkiye'ye sağlık turizmi için gelen turistlerin çoğunluğu SPA ve termal tesislerin ziyaretçileridir. Medikal turizmde genellikle hastalar saç ekimi ve estetik cerrahi, göz tedavisi, fizik tedavi ve hemodiyaliz için Türkiye'ye gelmektedir (İlker, 2012). Türkiye, kaynak zenginliği ve jeo-termal potansiyeli bakımından dünyanın en iyi 7 ülkesi arasındadır (Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası, 2013). Türkiye 2023 yılına kadar 2 milyon uluslararası hsağlık turistini ülkeye çekerek sağlık turizminden 20 milyar ABD doları pay almayı hedeflemiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007).

Balneoterapi termal suların içme ve banyo yapma amacıyla kullanılmasıdır (Speier, 2011). Balneoterapi, mineralli ve termal sular (şifalı sular), peloidler (şifalı çamurlar) ve gazlar gibi doğal unsurların banyo, içme ve inhalasyon (soluma) yöntemleriyle kullanılması ile yapılan bir tedavi yöntemidir (Karagülle, 2008). Balneoterapide kullanılan şifalı sular içerdikleri mineraller gibi unsurlardan dolayı çeşitli hastalıkların tamamlayıcısı olarak kullanılabilir. Ülkemiz tamamlayıcı tedavi kapsamında, özellikle termal turizmin alt bir hizmeti olarak değerlendiren balneoterapi bakımından oldukça bol miktarda kaynaklara ve merkezlere sahiptir. Bu merkezlerden biri Malatya destinasyonunda yer alan İspendere şifalı su merkezidir. İspendere şifalı suyu 2005 yılında Sağlık Bakanlığı tarafından tıbbi değerlendirmeye tutulmuş ve tamamlayıcı tedavi amaçlı kullanılabilir nitelikte olduğu belirtilmiştir. 2017 yılında ise Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından İspendere şifalı su bölgesine turizm merkezi yapılmaya başlanmıştır.

Çalışmanın amacı balneoterapi amaçlı kullanılan İspendere şifalı suyunun incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda İspendere şifalı suyunun SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen SWOT analizi göz önünde bulundurularak, İspendere şifalı suyunun tanıtımı, pazarlaması ve tamamlayıcı tedavide kullanılması için gerekli olan alt ve üst yapı ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Sağlık Turizmi ve Balneoterapi

Denizaşırı ülkeleri tıbbi amaçlar için ziyaret etme olgusu uzun bir tarihe sahiptir. Tarih öncesi zamanlarda, hastalar kendi bölgelerinde bulunmayan tıbbi yardım almak için yurt dışına seyahat ederlerdi. Çetin'e (2011, s. 901) göre Türkler tarafından inşa edilen Türk hamamları ile kaplıca havuz teknolojisi eski zamanlarda tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Tarih boyunca, birçok sağlık koşullarını tedavi etmek için yararlı özelliklere sahip su sağlayan doğal sıcak ve mineral kaynakların yakınında banyo tesisleri sık sık kurulmuştur. Çeşitli sıcaklıklarda bulunan jeotermal yaylar her zaman iyileştirici güçlerle ilişkilendirilir ve hem harici hem de dahili uygulamalar için kullanılır. Bu yaylar, iyileştirici yararlarının yanı sıra terapötik yararları için de tercih edilmektedir (Erfurt-Cooper ve Cooper, 2009). Doğal sıcak ve mineral su kaynakları, yeraltında dolaşırken, çevresindeki kaya ile etkileşimin neden olduğu ısı, basınç ve zamanla bileşiminde değişiklik geçiren su olarak tanımlanabilir (Erfurt-Cooper ve Cooper, 2009). Bu işlem sırasında, mineraller ana kayadan su içinde çözülür, bu daha sonra balneolojik işlem için faydalı kabul edilen mineraller ve metalik eser elementler ile zenginleştirilmiş olarak yüzeye geri döner.

Leavy ve Bergel (2003) tarafından hazırlanan SPA ansiklopedisi, doğal sıcak ve mineral su kaynaklarının terapatik tedavi değeri hakkında bilgiler vermektedir. Doğal sıcak ve

mineral su kaynakları olan ve olmayan çeşitli sağlık merkezleri ve SPA örnekleri, Avrupa, Asya ve Amerika'daki SPA endüstrisindeki güncel balneolojik tedavilere genel bir bakış sunmaktadır. Hall (2003) bu tartışmaya SPA ve sağlık turizmi konulu bir bölümde katkıda bulunmuş olmasına rağmen, katkısı eğlence, spor ve rekreasyonun bir tamamlayıcısı olarak sağlık turizminin büyümesine yöneliktir. Hall (2003) çalışmasında Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNTWO) eski uzantısı olan Uluslararası Turizm Örgütleri Birliği'nin (IUTO) 1973 yılına kadar sağlık turizmini '...ülkenin doğal kaynaklarını, özellikle maden suyu ve iklimi kullanan sağlık tesislerinin sağlanması...' olarak tanımladığını ifade etmiştir.

Bir kişinin anavatanında tıbbi ürünlere veya hizmetlere erişimi çoğunlukla sınırlı, kısıtlanmış veya yasaklanmış olması, tıbbi nedenler ve sağlık turizmi nedeniyle yurtdışına seyahat etmeye itmektedir (Howze, 2007). Sağlık turistleri normal olarak, kendi ülkelerinde gereksiz masraflardan, zorunlu ameliyatlardan veya hayati tehlike koşullarından kaçınma eğilimindedir (MacReady, 2007). Seyahat çoğunlukla gelişmekte olan ülkelere yeterli tıbbi tedavi olanaklarına sahip olan daha gelişmiş ülkelere doğru olmaktadır (Milstein ve Smith, 2006). Medikal işlem öncesi, sırası ve sonrasında yaşanan gecikmeler ve gerekli bekleme süresi sağlık turizmini etkilemektedir (Morgan, 2010). Ayrıca, mahremiyet sebepleri de belirleyici bir faktör olabilmektedir (Horowitz ve Rosensweig, 2007). Öte yandan, gelişmiş ülkelerde sağlık maliyetlerinin artması, gelişmekte olan ülkelerdeki rakamlarda tıbbi turizm artışına neden olmuştur. Sınır ötesi hava ulaşım fırsatlarının artması ile dünya genelinde sağlık turizmini teşvik etmede rol oynamıştır (NaRanong ve NaRanong, 2011). Genel olarak, gelişmekte olan ülkelerdeki hastaları yurtdışındaki tıbbi tedavi tesislerini aramaya iten temel sebep doğrudan sigorta avantajı ve mali yetersizlikten de kaynaklanmaktadır (Horowitz ve Rosensweig, 2007).

Sağlık turizmi, Türkiye'deki kitle turizmine ek olarak, Türkiye için yeni fırsatlar yaratmıştır; çünkü sağlık turizmi, turizm ürünlerinin çeşitlendirilmesine katkıda bulunabilecek bir alternatiftir. Sağlık turizmini şu üç başlık altında inceleyebiliriz (Iordoche, Ciochina ve Roxana, 2013, s. 37);

- Doğa turizminden ve köy turizminden oluşan sağlık turizmi,
- SPA olarak sağlık turizmi ve rehabilitasyonları,
- Ameliyat ve tedavilerden oluşan medikal turizm.

Doğal ve mineral kaynaklara sağlık amacıyla dünya çapında seyahat etmek binlerce yıl öncesine dayanmaktadır (Erfurt-Cooper ve Cooper, 2009). Sağlık, rahatlama ve rekreasyon için doğal kaplıca ve mineral kaplıcaların kullanımı üzerine araştırmalar, termalizm (balneoloji ve hidroterapi) tıbbi bir tedavi olarak kabul edilmekte olan Avrupa ülkelerinde kaplıca ve mineralli suların tıbbi uygulamalarına odaklanmıştır (Becheri, 1989). Doğal ve mineral kaynakların doğrudan sağlık yararları üzerine yapılan çalışmalar, balneoloji ve hidroterapi dahil tıbbi amaçlar için jeotermal su kullanma geleneği (termalcilik) olan Almanya, Avusturya, Rusya, Fransa ve İsviçre gibi ülkelerde gerçekleştirilmiştir (Högl, 1980; Nahrstedt, 2004; Pratzel ve Schnizer, 1991). Terapötik değerler, insan vücudu üzerindeki yararlı etkileri ile bilinen ve çeşitli hastalık ve hastalıkların iyileşmesine yardımcı olan çeşitli mineraller ve metalik eser elementlerle doğrudan bağlantılıdır (McGeary, Plummer ve Carlson, 2001; Pesce, 2002). Bilim adamları, özellikle Avrupa ve Japonya'da, mineraller ve diğer elementler arasındaki bağlantı ve doğal sıcak ve mineral kaynakların potansiyel sağlık yararları ile ilgili uzun bir araştırma geçmişine sahiptir (Barbanov ve Disler, 1968; Ghersetich ve Lotti, 1996; Jordan, 1631; Parish ve Lotti, 1996).

Parish ve Lotti (1996) doğal sıcak ve mineral kaynak suyunda yıkanmanın, atopik dermatit ve sedef hastalığı gibi cilt hastalıklarının tedavisinde etkili bir yöntem olabileceğini düşünmektedir. Tıp uzmanları tarafından yürütülen ve rapor edilen klinik araştırmalar ve

kontrollü çalışmalar (örneğin, Bernstein, 1996; Ghersetich ve Lotti, 1996; Katsambas ve Antoniou, 1996; Oumeish, 1996; Vassileva, 1996) istenen iyileştirici etkilerin, mineral bileşenlerin ve metalik eser elementlerin emilim yoluyla doğrudan ilişkili olduğunu göstermiştir.

21. yüzyılın birçok sağlık beldesinde ve kaplıcalarında bedenle birlikte zihin ve ruh, daha geleneksel rehabilitasyon terapileri yanı sıra, yeni yaş tedavileri de dahil olmak üzere uyum yaratmadaki bütünsel bir yaklaşım kullanılarak gerçekleştirilmekteydi (Smith ve Kelly, 2006). Asya kökenli zihin, ruh ve beden terapileri, Avrupa balneolojisi ve hidroterapi (termalcilik) gelenekleri ile birleştirmiş ve iç içe geçmiştir (Bushell ve Sheldon, 2009). Avrupa ülkelerinde, sağlık merkezleri veya tıbbi SPA merkezlerinin pek çoğu (örneğin Almanya'daki Kurkliniks) hastaları, hastalık ve yaralanmalardan sonra insanları rehabilite etmek veya sağlıklarını iyileştirmek ve sürdürmek için en iyi şekilde hizmet veren termal banyo kürlerinden (balneoloji ve hidroterapi) faydalanmak için kurulmuştur.

Kralj, Eichinger ve Kralj (2009) Slovenya'daki Benedikt Bölgesi'nin jeolojik düzenini araştırmıştır. Yazarlar, mineralojik ve jeokimyasal çalışmalar yapmış ve jeotermal su ve kaynağının bileşimi, balneolojiye faydalı olup olmadığını ve iç kullanım için şişelenmiş maden suyunun taleplerinin karşılanıp karşılanmadığını belirlemek için analiz etmiştir. İncelenen su, Kralj vd. (2009) tarafından içmeye uygun olarak belirtilmiştir ve aynı zamanda balneolojinin yanı sıra şişeleme için uygun CO₂ bakımından zengin şifalı su olarak da tanımlanmıştır. Yazalar, uzun vadeli sürdürülebilir kullanım, kullanılan jeotermal kaynağın gelecekteki nesiller için korunması için, kullanılmış termal suyun yeniden enjeksiyonunu tavsiye etmiştir. Özellikle Avrupa ve Japonya'daki birçok bilim insanı, mineraller ve diğer elementler arasındaki bağlantı ve doğal sıcak ve mineral kaynakların potansiyel sağlık yararları konusunda araştırmalar yürütmüştür. Doğal olarak oluşan minerallerin, insan sağlığı için yararlı etkileri olduğu kabul edilmiştir, çünkü çeşitli sağlık koşullarının iyileşme sürecine yardımcı olabilmektedirler. Japon tıp araştırmacıları, balneoterapinin faydalarını, SPA terapisinin bronşiyal astımlı hastalar üzerindeki etkileri (Vu ve Mitsanobu, 2004), pulmoner amfizem vakalarında uzun süreli SPA terapisi (Mitsanobu vd., 2003), çok sıcak su kaynaklarında yıkanmanın etkileri (Shirakura ve Sugai, 1986) ve romatoid artrit hastaları (Nobunaga, Tatsukawa, Hironobu ve Yoshida, 1996) için araştırarak ortaya çıkarmıştır. Agishi ve Ohtsuka (1998) Japonya'daki balneoterapinin en temel özelliğinin kaplıca banyosuna dayandığını belirtmektedir. Yazarlar, günümüzün stresli toplumunda kaplıca banyosunun, kronik hastalıkların tedavisi için olduğu kadar ilaçla tedavi edilemeyen yaşam tarzı ile ilgili hastalıklarda da kullanılması gerektiğini öne sürmüştür. Agishi ve Ohtsuk'i (1998) beden ve zihin arasında bir denge oluşturmak için sağlığı korumak ve geliştirmek için balneoterapiyi kullanmayı önermektedir.

Literatür Taraması

Gürbüz ve Sandal (2003) Kahramanmaraş Ekinözü içme suyunun potansiyelini belirleyerek gerekli görülen planlama ve yatırımlar ile ilgili önerilerde bulunmak amacıyla araştırma gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak içme suyu çevresinde atık ve kanalizasyon sistemlerinin uzaklaştırılması, banyo gibi alanların bilimsel ölçülerde hazırlanması ve doktor olan tesislerin yapılmasını önermişlerdir. Emekli (2004) termal turizmin gelişmesi için; öncelikle potansiyelin belirlenmesi, coğrafi dağılımın ortaya konması, turizmde yararlanılabilecek termal kaynakların saptanması hedefiyle Seferihisar'da bir araştırma yapmıştır. Termal su potansiyelinin çok zengin ve sayıca yeterli olduğunu belirlemiş; fakat termal suların çıktığı alanların bakımsız olmasının, termal suların yeterince değerlendirilememesinin ve yeterince tanıtım yapılmamasının Seferihisar'ın termal potansiyelini kullanamamasına neden olduğunu tespit etmiştir.

Usta ve Zaman (2015) Kızılcahamam ilçesinin termal kaynaklarının önemini belirlemek için bir çalışma yapmıştır. Termal sağlık turizmi kapsamında olan termal turizmden balneoterapi, inhalasyon uygulamaları, hidroterapi, spa, wellness, cilt ve içme kürleri gibi birbirinden farklı yararlanma yöntemleri mevcut iken, Kızılcahamam ilçesindeki mevcut kaynakları piknik alanı mantığından çıkarılıp bu yönde değerlendirilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Sandal ve Karademir (2015) ise Kahramanmaraş Oniki Şubat ilçesinde yer alan Ilıca kaplıcasını coğrafi yönden incelenmek, bölgeye gelen ziyaretçilerin bölge ile ilgili düşüncelerini belirlemek ve bölgenin termal turizm potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada ziyaretçilerin %80'inin Ilıca bölgesinde alt yapı problemi olduğunu, %81'inin ise Ilıca'nın tanıtımının yeterince yapılmadığını ifade ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Odabaşı ve Tekbaş (2015) farklı bir bakış açısıyla Van Gölü'nün tedavi amaçlı kullanılabilip kullanılamayacağı ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Türkiye'de kaplıcalarda kullanılan termomineral suların hiç birinin bikarbonat içeriğinin Van Gölü kadar yüksek olmadığını belirlemiştir. Bikarbonatlı sular balneoterapi uygulamalarında banyo kürü olarak kullanılmaktadır. Ancak Van Gölü suyundan balneoterapi kapsamında faydalanabilmek için öncelikle talassoterapi (deniz tedavi) merkezlerine ihtiyacın olduğuna vurgu yapmıştır.

Ayık (2016) araştırmasında kaplıcaların tanıtılması, coğrafi özelliklerinin ortaya konulup tesislerin daha fazla bilinir kılınmasını amaç olarak belirlenmiştir. Veri olarak ise Tuzla İçmeleri'nin 2007-2014 yılları bazında oluşturduğu verilerinden yararlanmıştır. Sonuç olarak Avrupa ve diğer ülkelerle rekabet edilebilirlik seviyesi geliştirilmesi için şifalı suları yönünden zengin olan Türkiye'nin bu sularını işletebilecek nitelikli konaklama tesislerinin yapımını acilen gündemine alması gerektiğini önermiştir. Karademir vd. (2018) Ekinözü ilçesinde yer alan içmelerin coğrafi yapısını, termal potansiyelini araştırıp ortaya koyabilmek ve bölgeyi ziyaret edenlerin içmeler ile ilgili duygu ve düşüncelerini belirleyebilmek amacıyla araştırma gerçekleştirmiştir. Katılımcıların %80'e yakınının termal suyu içerek değerlendirmekte olduğunu, %80'e yakınının ise dost ve akraba tavsiyesi ile bölgeye geldiğini; fakat bölgenin tanıtımının yeterince yapılmadığını ifade etmişlerdir. Yukarıdaki çalışmaların sonuçları göz önünde bulundurularak ülkemizde şifalı suların yeterince değerlendirilemediği söylenebilir. Bunun başlıca sebeplerinin de tanıtım ile altyapı ve üstyapı eksikliği olduğu yapılan çalışmalarda belirtilmiştir.

Malatya İspendere Şifalı İçme Suyu

İspendere bölgesi Malatya şehrinin 20 km doğusunda olup, Malatya-Elazığ karayolu üzerinde Fırat Nehri üzerinde kurulu olan Karakaya baraj gölü ve yaklaşık 70 km²'lik bir alanı kapsamaktadır (Dumanlılar vd., 1999). Bölgede bulunan Kapıkaya volkanitleri, Şişman magmatitleri, Harabe Tepesi magmatitleri, Kuluşağı magmatitleri gibi özelliklerden dolayı bölge birçok coğrafya araştırmalarına (Yazgan, 1981; Turan vd., 1995) konu olmuştur.

İspendere şifalı suyu 840 metre rakımlı bir bölgeden çıkmaktadır. Toplam üç noktada su kaynağı bulunmaktadır. Bunlardan biri kaya içerisinde diğer ikisi ise dere içerisinde bulunmaktadır. Bu üçünün dışında akımı az olan başka kaynaklar da bulunmaktadır. Kaynakların yatağında demir birikimi olmaktadır (Güner ve Sever, 2000). İspendere şifalı su kaynaklarından görünüm Şekil 1'de gösterilmiştir.

Kaynaklardan çıkan şifalı suyun debisi kışın azalmaktayken, Mayıs-Ekim aylarında en yüksek seviyede olmaktadır (Güner ve Sever, 2000). T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2005 yılında Tıbbi Değerlendirme kurulu tarafından İspendere şifalı suyunun balneolojik açıdan analizi yapılmıştır. Analiz raporuna göre 2295,683 mg/Lt toplam mineralizasyona sahip bikarbonatlı (1671,4 mg/Lt) kükürtlü (1.063

mg/Lt) karışık nitelikte termominarelli su özelliğindedir. Aynı rapora göre İspendere şifalı suyu tamamlayıcı ve yardımcı tedavi amaçlı olarak şu hastalıklar için kullanılabilir;

Şekil 1: İspendere şifalı su kaynaklarından görünüm (yazar tarafından çekilmiştir)

- Doktor kontrolünde ısıtılarak banyo uygulamaları şeklinde inflamatuvar (iltihaplı) romatizmal hastalıkların onik dönemlerinde,
- Banyo şeklinde libromiyalji sendromu (kas ağrısı) tedavisinde,
- Banyo şeklinde kronik bel ağrısı, osteoartrit (kireçlenme) gibi noninflamatuvar eklem hastalıklarının tedavisinde,
- Banyo şeklinde miyozit (kas iltihabı), tendinit (omuz, dirsek, bilek, diz, kalça ve ayak bileğinde oluşan iltihaplanma), travma (düşme, darp) gibi yumuşak doku hastalıklarının tedavisinde,
- Ortopedik operasyonlar, beyin ve sinir cerrahi sonrası uzun süreli hareketsiz kalma durumlarında mobilizasyon çalışmalarında,
- Kronik dönemdeki seçilmiş nörolojik rahatsızlıklarda,
- Spor yaralanmalarında,
- İçme kürü şeklinde bikarbonat içeriğinden dolayı mide-bağırsak sisteminin fonksiyonel rahatsızlıklarında,
- İçme kürü şeklinde seçilmiş üriner yol taşı olgularında taş tedavisinde.

İspendere bölgesinde bulunan 12 köyün ortaklığı ile Malatya İl Özel İdaresinin önderliğinde İspendere Şifalı İçmeceleri Birliği adı altında birlik kurulmuş ve tesislerin işletme hakkı İl Özel İdaresine verilmiştir. İl Özel İdaresi 1982 yılında motel türünde bir konaklama tesisi (8 oda, 30 yatak kapasiteli) hizmete açmıştır (Güner ve Sever, 2000). Bu tarihten itibaren çok bir gelişme kaydedilmemiş, sadece bölgesel düzeyde tanıtım yapılarak şifalı suyun adı duyurulmuştur. Yoğun dönemlerde konaklama tesisi yetersiz kaldığı için kamping alanları yapılmıştır. Motelle ait olan çay bahçesi, restoran, kamping alanları ve rekreasyon alanları mevcuttur. Banyo kürü için basit ve kullanışsız kabinler bulunmaktadır. Ulaşım Malatya şehir merkezinde toplu taşıma ile yapılabilmektedir. 2018 yılında İspendere

şifalı suyunun tamamlayıcı tedavide sağlık turizmi kapsamında değerlendirilmesi için Battalgazi Belediyesi tarafından projeye başlanmıştır. Proje kapsamında sondaj çalışmalarının yapılması ve tamamlayıcı tıp merkezi olarak tesis açılması planlanmıştır. Şuan tamamlayıcı tıp merkezi olarak tesis inşaatı devam etmektedir.

Yöntem

Çalışmanın amacına ulaşmak için öncelikle SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. SWOT analizi pratik olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Pickton ve Wright, 1998). SWOT analizi; stratejik bir plan geliştirilmesi aşamasında, sorun tanımlama ve çözüm oluşturulması aşamalarında, nicel verilerin yetersiz, bilgilerin kişilerin belleklerinde olduğu durumların analizinde kullanılmaktadır (Güngör ve Arslan, 2004). Bu çalışmada veri elde etmek için şu yöntemler kullanılmıştır;

- i.İspendere şifalı içme suyu ile ilgili 13 video izlenmiştir.
- ii.İspendere şifalı içme bölgesi ziyaret edilmiştir.
- iii.İlgili literatür taranmıştır.

Bulgular

Çalışmanın amacına ulaşmak için öncelikle SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. SWOT analizi pratik olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır (Pickton ve Wright, 1998). Çalışmada İspendere şifalı suyunun güçlü-zayıf yönleri ve fırsatları-tehditleri belirlenmiştir. Bu bağlamda sonuçlar şu şekildedir;

Güçlü Yönler:

- Malatya Uluslararası Havalimanının bulunması,
- Çevre illere yakın konumda bulunması,
- Toplu taşıma ile ulaşımın bulunması,
- İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezinin İspendere şifalı su bölgesine 10 km uzaklıkta olması,
- İnönü Üniversitesi 50 odalı Kalegöl Uygulama Oteli'nin İspendere'ye 30 km uzaklıkta olup hizmet verebilme imkanı,
- Sağlık Bakanlığı'nca İspendere şifalı suyunun analizinin yapılmış olması.

Zayıf Yönler:

- Konaklama imkanlarının yetersiz olması,
- Gününbirlik ziyaretçi sayısının fazla olması,
- Banyo kürü için altyapı-üstyapı bulunmaması,
- Ziyaretçi sayısının sürekli artmasına rağmen altyapı-üstyapının eski ve kullanışsız olması,
- Toplu taşıma hareket saatleri arasında uzun süre bulunması,
- Ziyaretçilerin genel olarak gelir düzeyinin düşük olması,
- Ziyaretçilerin genel olarak eğitim düzeyinin düşük olması,
- Şifalı su tesislerinde yetersiz ve kalifiye olmayan personellerin çalışması,
- Şifalı suyun çevresindeki temizlik sorunu,
- Çevre düzenlemesinin (ağaçlandırma, yol, kaldırım vb.) yetersiz olması,

- İl Özel İdarisi motelinin bakımsız ve yetersiz olması,
- Kamp alanlarının sayısının ve çevre düzenlemesinin yetersiz olması,
- Tanıtımın yetersiz olması,
- Sosyal faaliyet alanlarının yetersiz olması,
- Ziyaretçilere tedavinin sağlanabilmesi için şifalı suyun kullanımı ile ilgili bilgilendirmenin yapılmaması,
- Yön levhalarının eksikliği,
- Kapalı su havuzlarının olmaması,
- Şifalı suyun kaynak yerlerinin bakımsız olması.

Tehditler:

- Şifalı suyun kışın debisinin azalması,
- Kahramanmaraş gibi bazı çevre illerde kısmen benzer şifalı suların olması.

Fırsatlar:

- Battalgazi Belediyesi'nin İspendere Şifalı İçme projesinin ilk etabın 2018 yılı ilk çeyreğinde başlamış olması,
- Şifalı suyun kaynak debisinin artırılması için sondaj çalışmalarına başlanması,
- Tamamlayıcı tıp merkezi inşaatının başlaması,
- Malatya il merkezine yakın olması,
- Malatya kültür turizminin İspendere sağlık turizmi ile bütünleştirilebilme imkanı,
- Malatya gastronomi turizminin İspendere sağlık turizmi ile bütünleştirilebilme imkanı.

İspendere şifalı suyu swot analizi genel olarak değerlendirildiğinde sağlık turizmi tamamlayıcı tedavide potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

İspendere şifalı suyunun kullanım potansiyeli inceleyerek hem hastaların tamamlayıcı tedavi amaçlı kullanmasını hem de bölge için alternatif bir gelir kaynağı olmasını sağlamak amacıyla çalışmada İspendere şifalı suyunun SWOT analizi gerçekleştirilmiştir. Swot analizi sonuçları incelenince İspendere şifalı suyunun uluslararası havalimanına, üniversite hastanesine ve bazı otellere yakın olması gibi güçlü yönlere sahip olduğu söylenebilir. İspendere şifalı suyunun zayıf yönlerine bakılınca sonuçların Sandal ve Karademir'in (2015) Ilıca Kaplıcası ve Emekli'nin (2014) Seferihisar çalışmalarının sonuçlarıyla genel olarak benzer olduğu söylenebilir. Tanıtım eksikliği, banyo kür tesislerinin olmaması, çevre düzenlemesinin yetersiz olması, konaklama imkanının yetersiz olması önemli zayıf yönlerdir. Tehdit olarak en önemli tehdit şifalı suyun kışın debisinin azalmasıdır; fakat sondaj çalışması ile debinin artırılabilir olması aynı zamanda fırsattır.

Swot analizi göz önünde bulundurularak İspendere şifalı suyu için şu önerilerde bulunulmuştur;

- Öncelikle şifalı suyun çevresi düzenlenmelidir,
- Tanıtım yapılmalıdır,
- Konaklama imkanı artırılmalı,

- Banyo kürleri için banyo kabinleri veya havuz tesisleri kurulmalıdır,
- Yanlış kullanımı önlemek amacıyla şifalı su alanında doktor veya sağlık çalışanı bulundurulmalıdır,
- Yön levhaları eksiklikleri giderilmelidir,
- Debi artırımı için sondaj çalışmaları arttırılmalıdır.

Çalışmada swot analizi yöntemini uygulanmıştır. İspendere şifalı suyu alt yapı ve üst yapı çalışmaları bitirildikten sonra tesisleri ziyaret eden ve şifalı sudan faydalanan ziyaretçilerden anket veya mülakat yöntemiyle veri toplanarak daha detaylı bir çalışma gerçekleştirilebilir.

Extended Abstract

Human are faced with various diseases due to the increasing pollution, urbanization and unhealthy foods. In some cases, health care institutions cannot respond satisfactorily to some patients or use commodifying treatment methods. This need has led health care providers, tourism enterprises, holiday resorts and municipalities to develop complementary treatment products and services to meet the increasing trend demand. The aim of the study was to investigate the Ispendere healing water used for balneotherapy. In this context, SWOT analysis of Ispendere healing water was carried out. Recommendations were made regarding the infrastructure and superstructure required for the promotion, marketing and use of Ispendere healing water.

Ispendere healing water comes from an area of 840 meters altitude. There are three water sources in total. One of them is in the rock and the other two are in the creek. Other than these three, there are other sources with low flow. Iron deposits accumulate in the bed of resources (Güner and Sever, 2000). Balneological analysis of Ispendere healing water was conducted by the Medical Evaluation Board in 2005 by the R. T. Ministry of Health. According to the report Ispendere healing water can be used as a complementary and adjunctive treatment for the following diseases;

- Treatment of muscle pain in the form of bath,
- Treatment of noninflammatory diseases such as chronic low back pain and calcification in the form of bath,
- Treatment of soft tissue diseases such as muscle inflammation, tendinitis and trauma,
- Selected neurological disorders in chronic period,
- In sports injuries,
- Functional disorders of gastrointestinal system due to its bicarbonate content in the form of drinking cure,
- Treatment of urinary tract stones selected as drinking cure.

In this study, the strengths, weaknesses and opportunities and threats of Ispendere healing water were determined. In this context, the results are as follows;

Strenghts:

- Presence of Malatya International Airport,
- Being close to the surrounding provinces,
- Public transportation,
- The fact that Turgut Ozal Medical Center of Inonu University is 10 km away from Ispendere healing water area,
- İnönü University 50-room Kalegöl Application Hotel is 30 km away from Ispendere and provides service,

- Analysis of Ispendere healing water by the Ministry of Health.

Weaknesses:

- Inadequate accommodation facilities,
- The number of daily visitors is high,
- No infrastructure-superstructure for bath cure,
- Infrastructure-superstructure is old and unusable despite the increasing number of visitors,
- Long duration between public transportation departure times,
- Low income level of the visitors in general,
- Low level of education of the visitors in general,
- Inadequate and unqualified personnel working in healing water facilities,
- The cleaning problem around the healing water,
- Inadequate landscaping (afforestation, road, pavement, etc.),
- Provincial Special Administration motel is neglected and inadequate,
- Insufficient number of camp areas and environmental regulations,
- Insufficient publicity,
- Inadequate social activities,
- Not informing visitors about the use of healing water in order to provide treatment,
- Lack of direction signs,
- Lack of indoor water pools,
- Non-maintenance of the source of healing water.

Threats:

- Reduction of the flow rate of the healing water in winter,
- The presence of partially similar healing waters in some surrounding provinces such as Kahramanmaraş.

Opportunities:

- The first phase of Battalgazi Municipality's Ispendere Medical Drinking Project started in the first quarter of 2018,
- Initiation of drilling works to increase the source flow of healing water,
- Start of the construction of the complementary medical center,
- Being close to Malatya city center,
- Possibility of integrating Malatya cultural tourism with Ispendere health tourism,
- Possibility of integrating Malatya gastronomy tourism with Ispendere health tourism.

When it is evaluated in general, it is seen that it has potential in health tourism complementary treatment. In this study, the SWOT analysis of Ispendere healing water was carried out in order to ensure that both the patients use it as a complementary treatment and an alternative source of income for the region. When the results of the SWOT analysis are examined, it can be said that Ispendere healing water has strong points such as being close to the international airport, university hospital and some hotels. Lack of publicity, lack of bathroom curing facilities, inadequate environmental regulations and inadequate accommodation are important weaknesses. The most important threat is the decrease in the flow rate of the healing water in winter; but it is also an opportunity that the flow rate can be increased by drilling. Considering SWOT analysis, the following recommendations were made for Ispendere healing water;

- The environment of the healing water should be arranged first,
- Promotion should be made,
- Accommodation should be increased,

- Bath cabins or pool facilities should be installed for bath cures,
- There should be a doctor or health worker in the area of healing water to prevent misuse,
- Deficiencies in direction signs should be eliminated,
- Drilling operations should be increased for flow increase.

Kaynakça

- Agishi, Y. & Ohtsuka, Y. (1998). Present features of balneotherapy in Japan. *Global Environment Research*, 2, 177-185.
- Ayık, U. (2016). Türkiye’de alternatif turizm faaliyetlerinin gelişen bir kolu olarak kaplıcalar: Tuzla içmeler örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(1), 149-169.
- Barbanov, L. N. & Disler, V. N. (1968) Principal regularities of the formation of nitrogenous thermal waters in the U.S.S.R. and some other countries. *Proceedings of Symposium II Genesis of Mineral and Thermal Water*, Prague: Academia.
- Becheri, E. (1989). From thermalism to health tourism. *Revue de Tourisme*, 4, 15-19.
- Bernstein, J. E. (1996). Dermatologic aspects of mineral water. *Clinics in Dermatology*, 14, 567-569.
- Bushell, R. & Sheldon, P. J. (2009). *Wellness and tourism: mind, body, spirit, place (innovation and tourism, connecting theory & practice)*. New York: Cognizant Communication Corp.
- Cetin, T. (2011). Termal turizm potansiyeli açısından Kozaklı, Nevşehir Kaplıcaları. *Turkish Studies*, 6(1), 899-924.
- Dumanlılar, H., Aydal, D. & Dumanlılar, Ö. (1999). İspendere (Malatya) yöresi sülfid mineralleşmelerinin jeolojisi, mineralojisi ve jeokimyası. *MTA Dergisi*, 121, 255-250.
- Emekli, G. (2004). Seferihisar’da termal turizm olanakları. *Dünden Yarına Seferihisar Sempozyumu, İzmir, 7-8 Ekim 2004*, 147-156.
- Erfurt-Cooper, P. & Cooper, M. (2009). *Health and wellness tourism: spas and hot springs*. Bristol, UK: Channel View Publications.
- Ghersetich, I. & Lotti, T.M. (1996). Immunologic aspects: immunology of mineral water spas. *Clinics in Dermatology*, 14(6), 563-566.
- Güner, İ. & Sever, R. (2000). Az bilinen bir içme: Malatya-Aşağıispendere içmeleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 35, 105-112.
- Güngör, S. & Arslan, M. (2004). Turizm ve rekreasyon stratejileri için SWOT analizi, görsel kalite değerlendirmesi, turizm tesislerinin beğenilirliği ve turizm tesisleri durum analizi uygulaması: Beyşehir ilçesi örneği. *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(33), 68-72.
- Gürbüz, M. & Sandal, E.K. (2003). Ekinözü içmelerinde (Kahramanmaraş) sağlık turizmi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 41, 23-40.
- Hall, C. M. (2003). Spa and health tourism. Hudson, S. (Ed.), *Sport & adventure tourism* (ss. 273-292). New York: Haworth Hospitality Press.
- Högl, O. (1980). *Die Mineral- und Heilquellen der Schweiz*. Bern, Switzerland and Stuttgart. Germany: Verlag Paul Haupt.

- Horowitz, M. D. & Rosensweig, J. A. (2007). Medical tourism - health care in the global economy. *The Physician Executive*, November –December, 24-30.
- Howze, K. S. (2007). Medical tourism: symptom or cure?. *Georgia Law Review*, 41(3), 1013-1051.
- Iordoche, C., Ciochina, I. & Roxana, P. (2013). Medical tourism-between the content and socio-economic development goals. *Development Strategies*, 1, 31-42.
- İlker, G. (2012). *Türkiye’de termal turizme yönelik hizmet veren konaklama işletmelerinde pazarlama karması elemanları: örnek bir alan araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jorden, E. (1631). *A discovrse of natvrall bathes and minerall waters*. London. UK: Printed by Thomas Harper. Reproduced and published by Theatrum Orbis Terrarum Ltd. Amsterdam 1971.
- Karademir, N., Sandal, E. K. & Urhan, F. B. (2018). Sağlık turizmi açısından Ekinözü içmeleri. *Turkish Studies*, 13(3), 409-432.
- Karagülle, Z. (2008). Hidroterapi, SPA, balneoterapi, talassoterapi. *Türkiye Klinikleri*, 28(6), 224-229.
- Katsambas, A. & Antoniou, C. (1996). Mineral water and spas in Greece. *Clinics in Dermatology*, 14(6), 615-618.
- Kralj, P., Eichinger, L. & Kralj, P. (2009). The Benedikt hydrothermal system (northeastern Slovenia). *Environmental Geology*, 58, 1653-1661.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007). *Türkiye turizm stratejisi (2023)*, Ankara.
- Leavy, H. R. & Bergel, R. R. (2003). *The spa encyclopaedia: a guide to treatments & their benefits for health & healing*. New York: Thomson Delmar Learning.
- MacReady, N. (2007). Developing countries court medical tourists. *The Lancet*, 369, 1849-1850.
- Manavgat Ticaret ve Sanayi Odası (2013). *Manavgat sağlık turizmi fırsatları raporu*. Erişim Tarihi: 12.10.2019, ww.matso.org.tr
- McGeary, D., Plummer, C. & Carlson, D. (2001). *Physical geology - earth revealed*. USA: McGraw Hill.
- Medikal Turizm Raporu (2015). *2015-2016 Annual report*. Erişim Tarihi: 12.10.2019, https://medicaltourismassociation.com/userfiles/files/GHR_M_0037_ANNUAL_REPORT.pdf
- Milstein, A. & Smith, M. (2006). America’s new refugees - seeking affordable surgery offshore. *New England Journal of Medicine*, 355, 1637-1640.
- Mitsanobu, F., Hosaki, Y., Ashida, K., Tsugeno, H., Okamoto, M., Nishida, N., & Tanizaki, Y. (2003). Long-term spa therapy prevents the progressive pathological changes of the lung in patients with pulmonary emphysema. *The Journal of the Japanese Society of Balneology, Climatology and Physical Medicine*, 66, 91-98.
- Morgan, D. (2010). *The growth of medical tourism*, OECD Observer, No 281.
- Nahrstedt, W. (2004) Wellness: A new perspective for leisure centers, health tourism and spas in Europe on the global health market. Weiermair, K. & Mathies, C. (Ed.) *The tourism*

- and leisure industry: shaping the future* (ss. 181-198). New York: Haworth Hospitality Press.
- NaRanong, A. & NaRanong, V. (2011). The effects of medical tourism: Thailand's experience. *Bulletin of the World Health Organization*, 89, 336-344.
- Nobunaga, M., Tatsukawa, K., Hironobu, I. & Yoshida, F. (1996). Balneotherapy for patients with rheumatoid arthritis. Agishi, Y. & Ohtsuka, Y. (Ed.) *New frontiers in health resort medicine*. Hokkaido University School of Medicine, Noboribetsu, Japan.
- Odabaşı, E. & Tekbaş, Ö. F. (2015). Van Gölü suyu tedavi amacıyla kullanılabilir mi?. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(1), 71-74.
- Oumeish, O.Y. (1996). Climatotherapy at the Dead Sea in Jordan. *Clinics in Dermatology*, 14(6), 659-664.
- Parish, L. C. & Lotti, T. M. (1996). Commentary. *Clinics in Dermatology*, 14(6), 547-548.
- Patients Beyond Borders (2013). *Medical tourism statistics & facts, 2013*. Erişim Tarihi: 12.10.2019, <http://www.patientsbeyondborders.com/medical-tourism-statistics-facts>
- Pesce, A. (2002). *Thermal spas: an economic development alternative along both sides of the Uruguay river*. GHC Bulletin, Oregon: Geo-Heat Center.
- Pickton, D. W. & Wright, S. (1998). What's swot in strategic analysis?. *Strategic Change*, 7(2), 101-109.
- Pratzel, H. G. & Schnizer, W. (1991). *Handbuch der Medizinischen Bäder - Indikationen – Anwendungen – Wirkungen*. Stuttgart. Germany: Karl F. Haug Verlag.
- Ruggeri, K., Zalis, L., Meurice, C.R., Hilton, I., Ly, T., Zupan, Z. & Hinrich S. (2015). Evidence on global medical travel. *Bulletin of the World Health Organization*, 93, 785-789.
- Sandal, E. K & Karademir, N. (2015.) Ilıca (Kahramanmaraş) kaplıcalarında termal turizm odaklı rekreasyon faaliyetleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 64, 39-50.
- Shirakura, T. & Sugai, Y. (1986). Effect of balneotherapy in high water temperature using hot spring water (Jikan-yu in Kusatsu, Japan) on platelet function. *International Journal of Biometeorology*, 30(4), 359-385.
- Smith, M. & Kelly, C. (2006). Wellness tourism. *Tourism Recreation Research*, 31(1), 1-4.
- Speier, A. R. (2011). Health tourism in a Czech health spa. *Anthropology and Medicine*, 18(1), 55-66.
- Turan, M, Aksoy E & Bingöl A. F. (1995). Doğu Toroslar'ın jeodinamik evriminin Elazığ civarındaki özellikleri. *Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 7(2), 177-199.
- Usta, N. & Zaman, M. (2015). Kızılcahamam ilçesi turizminde termal kaynakların önemi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 187-208.
- Vassileva, S. (1996) Mineral water and spas in Bulgaria. *Clinics in Dermatology*, 14(6), 601-605.
- Vu, K. & Mitsunobu, F. (2004). Spa therapy for bronchial asthma: studies at the Misasa Medical Center. *Alternative ve Complementary Therapies*, 10(3), 144-150.
- Yazgan, E. (1981). Doğu Toros'larda etkin bir paleokita kenarı etüdü (Üst Kretase-Orta Eosen), Malatya-Elazığ, Doğu Anadolu. *Yerbilimleri*, 7, 83-104.